

Загалом новий том соціологічного журналу ВУАН дає великий внесок у науку. Поряд із темами цікавими для фахівця - етнолога обговорюються також питання ширшого громадського, інтересу, — про дійсні, реальні підстави виникнення релігії взагалі, зокрема на Україні, про пережитки примітивізму в народній релігії на Україні — на тлі господарчого розвитку й соціальних умов. Настанова на соціологічні питання і нове соціологічне освітлення культурно-історичних проблем забезпечує увагу радянського суспільства як до самого журналу, так і до питань етнології, — молоді науки, якій тепер доводиться лише завойовувати собі кадри робітничих читачів.

К. Танан

Н. Мирза - Авак'янц. История Украины в связи с историей Западной Европы. Госиздат Украины. Госиздат РСФСР. 1928. Стор. 270 + IV. Ціна 1 крб. 70 коп.

Перед нами цікава спроба дати підручник з історії України в зв'язку з історією Зах. Європи і з історією початкової культури взагалі. На жаль, книжку доведено тільки до XVI в. й історії України присвячено небагато сторінок (192 — 270). З приводу самого матеріалу з історії України слід зробити деякі нотатки. Автор не до кінця розробив питання про значення транзитної торгівлі в історії Київської Русі. Надаючи велике значення шляхові „із Варяг до Греків“, автор не звернув уваги на те, що більшість видатних міст старої України, всупереч тому, що зазначає він (стор. 227), зовсім не лежали на Дніпровому шляхові й мали своє значення незалежно від нього. В зв'язку з цим, перераховуючи торговельні шляхи, автор зовсім забув про дуже важливий торговельний шлях, що від середнього Дніпра йшов на південний схід до Хазарів, на Кавказ і Тмуторокань (ст. 211). Не дооцінив також автор значення торгівлі і в розділі про князівську владу та її еволюцію (227 — 230), бо навряд чи звичайним шляхом могла б еволюціонувати племінна князівська влада у владу торговельної київської держави. Автор вірно зазначає про значення літописних переказів і вдало обминає „нормандське“ питання (стор. 229 — 230), але далі у висновку йде все ж — і за літописом, і за „норманістами“, коли говорить про „об'єднання українських земель“ і про велику „Київську державу“ X в. (229 стор.); тут автор міг би використати відповідні сторінки про характер київської держави з курсу проф. М. Н. Покровського.

В зв'язку з цим недооцінюванням значення транзитної торгівлі у Київській Русі, стоїть і хитання авторове щодо з'ясування економічного ґрунту боярства і його відносин до князів: з одного боку князі в XI — XII вв. були „преимущественно военными предводителями и покровителями торговли“ (стор. 236), але тісно зв'язане з князями боярство в той же час мало „основанием своего могущества крупное землевладение“ й на нього „опиралось“ „подобно западным феодалам“ (стор. 231). Певний зв'язок з цим має і застарілий погляд автора на негативне значення для київської держави того самого степу, — що вів до моря, — та його мешканців (стор. 212, 214 — 215, 221 — 222).

Далі, говорячи про революційний протикнязівський рух XIII в. (стор. 247 — 249), автор сам зазначає, що „летописец оставил лишь немногочисленные и неясные намеки на него“ (248 стор.); нагадаємо авторові про „болоховських князів“ (Іпат'єв. 1241 р. — порівн. у нього стор. 247) та про київського князя Федора. Прикра помилка про революцію „1125“ року (стор. 246) повторена тричі. Слід також звернути увагу на незгадування автором таких характерних явищ життя литовської доби, як „зем'яни“ та „копне самоврядування“. Не зовсім обережна вказівка на „монеты X в.“ (219 стор.) й особливо на „оружие Хозар“ (стор. 194).

В. Пархоменко

Сказочная Комиссия в 1927 г. Обзор работ под редакцией Председателя Комиссии Академика С. Ф. Ольденбурга. Государственное Русское Географическое Общество. Отделение Этнографии. Ленинград 1928. Стор. 80. Ціна 1 крб. 20 коп.

З деяким запізненням вийшов у світ „огляд работ“ Казкової Комісії Російського Географічного Товариства за 1927 рік — за тим таки планом, що й два попередні „огляди“ (за роки 1924 — 1925 і 1926)¹⁾. У дуже коротенькому звітномленні (секретаря Комісії Н. П. Гринкової? — О. Н.) зазначено, що діяльність Комісії, як і раніш, ішла в двох головних напрямках: а) збирання казкового матеріалу та б) науково-дослідчої його розробки. Остання виявилася здебільшого в каталогізації нових казкових матеріалів та доповненні й удосконаленні каталога казкових сюжетів Аарне (М. П. Андреев), вивченні окремих казкових жанрів (А. І. Никифоров), вивченні морфології казки та розробці питань, зв'язаних із складанням показників до збірників казок (В. Я. Пропп). Новий казковий матеріал знаходимо в перших п'ятих статтях збірника²⁾. Етнографічна збірка Невзорова

¹⁾ Див. наші на них рецензії в „Черв. Шляху“ за 1927 р. (числа 4 і 12).

²⁾ М. Андреева (Этнограф. сборник Пензенской губ., составленный В. Ф. Невзоровым, с. 7 — 13) В. І. Чернышова („Сказки и сказочники „Пушкинского уголка“, с. 15 — 26), И. Е. Ончукова („Из Уральского фольклора“, с. 27 — 133), М. Едемського („Сказка на севере“, с. 34 — 40) і А. І. Никифорова („Сказочные материалы Пинежья“, с. 41 — 48).